

Silvia Paluoja

Eesti sõjameeste mälestuskirikus Toris avati ja pühitseti laupäeval mälestustahvel Läti Vabariigi kodanikele, kes Eesti vabaduse eest võideldes pälvisid Vabadusristi teenetemärgi.

Mälestustahvlile on kantud 50 lätlase nimi. Neid autasustas Eesti Vabariik koostöö eest Vabadussõjas (1918–1920) kõrgeima tunnustuse – Vabadusristi aumärgiga, nende hulgas on president Janis Čakste ja peaminister Karlis Ulmanis.

Presidendi osavõtul

Pidulikul jumalateenistusel osalesid Eesti Vabariigi president Toomas Hendrik Ilves, Läti Vabariigi suursaadik Karlis Eihenbaums, mõlema riigi kõrged sõjaväelased, teiste seas Eesti kaitseväge ülem brigaadikindral Riho Terras, Läti kaitsejõudude peastaabi ülem brigaadikindral Andis Dilans ja Balti kaitsekolledži ülem brigaadikindral Meelis Kiili.

Teenisid EELK peapiiskop Andres Pöder, kaitseväge peakaplan emeeritus Tõnis Nõmmik ja peakaplan Taavi Laanepere, Läti kaitsejõudude peakaplan Elmars Plavins ja kaitseväge kaplan Eduard Kakko. Mängis Eesti kaitseväge orkester major Indrek Toompere juhatusel.

Mälestustahvli avasid president Ilves ja suursaadik Eihenbaums.

“Kaks maad, Eesti ja Läti, pidid oma õigust iseolemisele kaitsma sõjaväljal, pidid oma rahvaste õigust vabadusele kõige raskemal moel tõestama kogu maailmale,” ütles president Ilves mälestustahvli avamisel.

Riigipea rõhutas, et selles võitluses olid naaberriigid relvavennad. Meenutades, et Läti brigaad Eesti rahvaväe koosseisus toetas meie vabadusvõitlust ja Eesti väed olid abiks Läti vabastamisel ja Riia kaitsmisel, sest üksi, liitlasteta olnuks meil palju raskem.

Esimesed lätlased, keda verinoor Eesti Vabariik autasustas Vabadusristiga, olid relvavennad Läti ajutise valitsuse palvel Eesti rahvaväe koosseisus moodustatud Põhja-Läti brigaadist.

21. sajandi tarkus

Avaldades austust kõigile Eestis ja Lätis isamaa eest võidelnuile, meenutas president Ilves lätlast Johann Muischneeki, kes veebruaris 1918 langes esimesena lahingus punaväelastega, kaitstes äsja välja kuulutatud iseseisvat Eestit.

“21. sajandi tarkusega teame nüüd taas mõlemad: vastastikune toetus ning kohuse tunnetamine mitte ainult oma riigi, vaid julgeoleku eest laiemalt on meie kestmise üks nurgakive,” tõdes riigipea. “Eesti ja Läti kuuluvad mõlemad NATOsse ning meie kaitseväelased võitlevad vabaduse ja rahulikuma maailma eest Afganistanis. See on meie panus NATOsse, Atlandi-ülesesse koostöösse, Eesti ja Läti enda tulevikku. Päevaprobleemid, mida ikka võib ette tulla, ei saa tuhmistada meie ettepoole suunatud pilku ja püsivust ühise julgeoleku hoidmisel ning tugevdamisel.”

Pärnu maavanem Andres Metsoja rõhutas vajadust elus edasi liikudes teha järeltõusimõõdanikust ja austada oma kangelasi.

Läti suursaadik Eihenbaums ütles Pärnu Postimehele, et mälestustahvli avamine on tähtis sündmus, meenutamaks tulevastele põlvkondadele lätlasi, kes võitlesid Eesti eest, mis ühtlasi oli võitlus Läti ja Eesti Vabariigi iseseisvuse eest.

“Toris olen teist korda, tean, et siin on Baltikumi üks vanemaid hobusekasvandusi. Väga üllatunud olin sellest kirikust, kust võidutuli alustab teed, ja koos Trivimi Vellistega tegime nii, et see tuli jõuaks Cesisesse,” mainis suursaadik.

Cesise (Võnnu) lahingus purustasid eestlased ja lätlased 23. juunil 1919 ülekaalukad Landeswehri väed ja seda päeva tähistatakse võidupühana. Cesise keskväljakul on mälestussammas Eesti ja Läti relvavendadele.

Tori kirikus on avatud mälestusplaadid Soome Jätkusõjas langenud Eesti vabatahtlikele, Vabadusristi aumärgiga tunnustatud USA kodanikele ja jäädvustatud Venemaa vangilaagrites hukkunud Vabadusristi kavaleride, Teise maailmasõja ohvrite nimed.

Varemetest kerkinud Tori kirik pühitseti Eesti sõjameeste mälestuskirikuks 23. aprillil 2001, taastajate ühenduse esimees on Jüri Kask.